

„НЕВИДИМИЯТ“ ИСЛЯМ (СИНКРЕТИЧНИ РЕЛИГИОЗНИ ВЯРВАНИЯ И ПРАКТИКИ СРЕД РОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ)

Алексей Пампоров

Институт за изследване на общества и
знанието при БАН
apamporov@gmail.com

Съществуването на радикалния ислямизъм в България е безспорен факт. Развива се предимно в циганските квартали и махали, което е най-голяма заплаха за българската държава¹

Резюме. Статията разглежда неортодоксални религиозни практики сред ромите в България, които са се съхранили и са станали „невидими“ за очите на околните, поради институционалната маргинализация на алевитския ислям в страната. Липсата на големи и утвърдени алевитски общности и липсата на добро институционализирано мултикултурно образование в България, водят до възприеманена подобна религиозност с насмешка и етикетизирането ѝ като „циганска работа“. На практика това е един силно битовизиран, силно синкретизиран алевитски ислям с множество бриколажни елементи, взаимствани от локалните битови християнски практики.

Ключови думи: Неортодоксален ислям, роми, религиозен синкретизъм

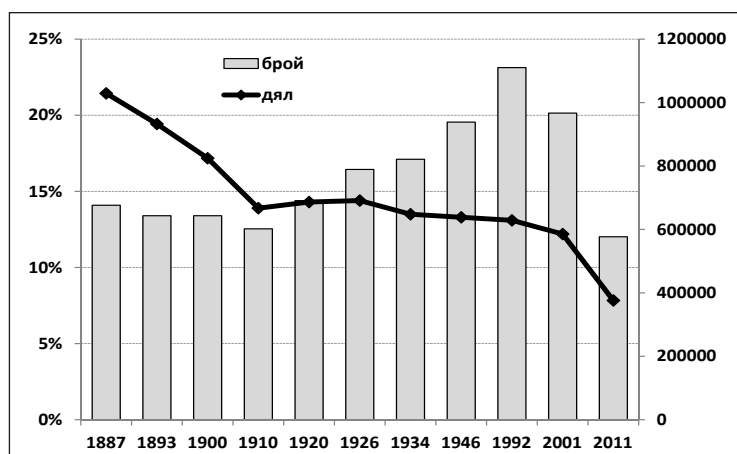
През последните няколко години в България се наблюдава зачестяване на откритата употреба на езика на омразата и употреба от медиите за масово разпространение на негативни стереотипи по отношение на различни етнически, религиозни и сексуални малцинства. Затова цитатът, използван като епиграф на настоящата статия не бива да изненадва читателите. Изследване на Институт „Отворено общество“, проведено през юли 2013 г. показва, че ромите са основният обект на езика на омразата в България (Иванова, 2013). Изследването обаче е проведено преди началото на бежанската вълна от Сирия и не отразява по-късните обществени реакции, които в кризата с бежанците виждат конспиративен план за ислямизиране на страната². Всъщност страхът от „ислямизация“ и страхът от „циганизация“ на страната са в непрекъсната политическа употреба във всички предизборни кампании след 1989 г. В това отношение се наблюдава ясна зависимост между интензивността на публику-

¹ Ангел Джамбазки, зам. -председател на ВМРО-БНД в интервю за Дарик радио, 17.12.2012

² Магдалена Ташева, народен представител от ПП Атака в интервю за Нова ТВ, 06.10.2013, заявява: „Ислямската колонизация в момента се осъществява чрез бежанците по команда на САЩ“.

ване на негативни статии и материали за ромите с приближаването на изборния ден (Пампоров, 2012).

Наслагваният от медии и „патриотични“ политици образ на „мюсюлмани-на-терорист“ изиграва изключително негативна роля по отношение на публично декларираната идентичност и религиозното самоопределяне на анкетираните лица в рамките на различни социологически изследвания, в т.ч. и по време на преброяването на населението и жилищния фонд в Република България. Съгласно инструкцията за попълване на преброявателните карти на НСИ, вероизповеданието се разглежда като „исторически обусловена принадлежност на лицето или на неговите родители, или предците му към дадена група с определени религиозни възгледи“. Въпреки тази изключително широка формулировка, която позволява нерелигиозни лица и атеисти да посочват принадлежност към вероизповедание, прави впечатление, че според официалните данни делът на мюсюлманите в страната намалява прогресивно, заедно с рязкото намаляване в абсолютния брой на мюсюлманите след 1992 г. (фиг. 1). Разбира се, в България през последните малко повече от двадесет години не се наблюдава изключително висока смъртност само сред последователите на исляма, нито е регистрирана значителна емигрантска вълна единствено от мюсюлмани (подобна на онази от „Възродителния“ процес). Намалението в дела на мюсюлманите може да се обясни със страха, породен от езика на омразата. Лицата запазват своята идентичност, в общи линии запазват своите традиции и религиозни практики, но отказват официално да се самоопределят като принадлежащи към етнически или религиозни малцинства, поради страх от репресия и дискриминация срещу тях. Това не означава, че тези лица изчезват. Те просто стават „невидими“ за официалните статистически данни и отсъстват от анализите, основани на тях. Подобен феномен не е прецедент за България и се наблюдава в данните от преброяването през 1975, когато малцинствата се „стопяват“ в резултат на репресивните политики на държавата (Пампоров, 2011).

Фигура 1. Абсолютен брой и относителен дял на лицата, които се самоопределят като мюсюлмани в преброяванията на населението и жилищния фонд в България

Източник: Изчисления на автора по данни на НСИ